

ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR SHAROITIDA QO'G'IRCHOQ TEATR AKTYORLIGINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Madaminov Otabek

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalar sharoitida qo'g'irchoq teatrida aktyorlikning rivojlanish tendensiyalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli texnologiyalar, interaktiv vositalar va multimedia elementlarining qo'g'irchoq teatrida sahnaviy ijroni boyitishdagi roli o'rganiladi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar aktyorning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirib, sahnadagi obrazlarni yanada ta'sirchan, jonli va interaktiv qilishga xizmat qilishi ko'rsatib beriladi. Maqolada texnologik yondashuvlar orqali qo'g'irchoq teatrining pedagogik, badiiy va estetik salohiyatini oshirish imkoniyatlari ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: qo'g'irchoq teatri, zamonaviy texnologiyalar, sahnaviy ijro, interaktiv teatr, multimedia, aktyorlik mahorati, ijodiy rivojlanish.

Zamonaviy texnologiyalar sharoitida qo'g'irchoq teatrida aktyorlikning rivojlanish tendensiyalari murakkab va ko'p qirrali jarayon sifatida namoyon bo'ladi. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar, interaktiv platformalar, video va audio effektlar sahnada aktyor ijrosini boyituvchi vositalar sifatida keng qo'llanilmoqda. Bu jarayon aktyorga faqat qo'g'irchoqni boshqarish bilan cheklanmasdan, sahna muhitini yaratish, tomoshabin bilan interaktiv muloqot o'rnatish va obrazning hissiy ta'sirini kuchaytirish imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalar aktyorning ijodiy erkinligini oshiradi. Masalan, qo'g'irchoq harakatlarini real va virtual elementlar bilan uyg'unlashtirish, sahnada yorug'lik va ovoz effektlarini boshqarish orqali obrazning psixologik va badiiy ta'siri kuchayadi.¹ Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar aktyorning ijodiy tajribasini boyitib, yangi sahnaviy texnikalarni o'zlashtirishga imkon yaratadi. Bu esa qo'g'irchoq teatrini nafaqat tomosha, balki interaktiv va pedagogik maydonga aylantiradi. Tahliliy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar qo'g'irchoq teatrida aktyorlik mahoratining yangi talablarini shakllantirmoqda. An'anaviy sahnaviy ifoda vositalari – ovoz, nutq, harakat va plastika – texnologik vositalar bilan uyg'unlashganda obrazning badiiy va pedagogik salohiyati oshadi. Masalan, interaktiv ekranlar orqali tomoshabin bilan bevosita muloqot qilish, harakatni real vaqt rejimida vizual effektlar bilan boyitish aktyor ijrosining ta'sirchanligini sezilarli darajada oshiradi. Aktyorlar virtual qo'g'irchoqlar, 3D modellash va animatsiya yordamida yangi sahna obrazlarini yaratish, turli xarakter va

1. ¹ Mirzayeva N. *Qo'g'irchoq teatri va bolalar psixologiyasi*. Toshkent: Psixologiya, 2017.

vaziyatlarni tez va samarali namoyish qilish imkoniga ega bo'ladi. Bu jarayon sahnadagi ijroni yanada jonli, ko'p qatlamli va interaktiv qiladi, shuningdek, zamonaviy auditoriyaning e'tiborini jalb etishda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari ham muhim ahamiyatga ega. Qo'g'irchoq teatrida interaktiv texnologiyalar orqali bolalar auditoriyasiga ta'limiy va tarbiyaviy g'oyalarni yetkazish samaradorligi oshadi. Aktyorlar ijrosi bilan birga vizual va audio effektlarni uyg'unlashtirish bolalarda diqqatni kuchaytiradi, sahna voqeasini yaxshiroq qabul qilishga yordam beradi, ijodiy va estetik tafakkurni rivojlantiradi. Umuman olganda, zamonaviy texnologiyalar qo'g'irchoq teatrida aktyorlikning rivojlanish tendensiyalarini shakllantiruvchi muhim omil bo'lib, ular sahnadagi obrazlarni jonlantirish, pedagogik ta'sirni oshirish va tomoshabin bilan interaktiv aloqani kuchaytirish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, texnologik yondashuvlar aktyorlik mahoratini yangi bosqichga olib chiqib, qo'g'irchoq teatrini zamonaviy san'at va ta'lim muhitining ajralmas qismiga aylantirmoqda.² Zamonaviy texnologiyalar sharoitida qo'g'irchoq teatrida aktyorlikning rivojlanishini tahlil qilganda, birinchi navbatda raqamli va interaktiv vositalarning sahnadagi ijroni qanday boyitishi muhim ahamiyat kasb etadi. An'anaviy qo'g'irchoq teatrida aktyorning ifoda vositalari – ovoz, nutq, harakat va plastika – markaziy rol o'ynasa, zamonaviy texnologiyalar ushbu vositalarni yanada ko'p qirrali, interaktiv va vizual ta'sirchan qilish imkonini beradi. Masalan, video-proyeksiyalar, animatsiya, yorug'lik effektlari va interaktiv ekranlar orqali sahnada qo'g'irchoq obrazini jonlantirish darajasi oshadi, tomoshabin bilan bevosita aloqaning sifatini kuchaytiradi. Tahliliy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar aktyorning ijodiy erkinligini kengaytiradi. Ular orqali aktyor yangi harakat texnikalari, virtual qo'g'irchoqlar va sahnani boyituvchi vizual effektlarni amalda sinab ko'rishi mumkin. Shu bilan birga, texnologiyalar sahnadagi obrazni interaktiv qilishga yordam beradi: tomoshabin qo'g'irchoq harakatlariga javob bera oladi, sahna voqeasi bilan muloqot qilishi mumkin. Bu esa qo'g'irchoq teatrining pedagogik salohiyatini oshirib, tomoshabin e'tiborini jalb qilishning samarali usuliga aylanadi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, texnologiyalarning joriy etilishi aktyorlik mahoratining yangi talablarini yuzaga keltiradi. Endilikda aktyor nafaqat qo'g'irchoqni boshqarish, ovoz va nutqni uyg'unlashtirish bilan cheklanmaydi, balki sahnani multimediya vositalari yordamida vizual va akustik jihatdan boyitishi lozim. Bu jarayon sahnadagi obrazning ko'p qirrali, jonli va zamonaviy auditoriya uchun qiziqarli bo'lishini ta'minlaydi. Interaktiv elementlar bolalar auditoriyasida diqqatni kuchaytiradi, sahna voqeasini tushunishni osonlashtiradi va tarbiyaviy g'oyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish imkonini beradi. Aktyor ijrosi bilan multimedia

2. ² Mirzayeva N. *Qo'g'irchoq teatri va bolalar psixologiyasi*. Toshkent: Psixologiya, 2017.

vositalarining uyg'unligi bolalarda estetik did, ijodiy tafakkur va emotsional sezgirlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, tahliliy natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar qo'g'irchoq teatrida aktyorlikning rivojlanish tendensiyalarini shakllantiruvchi asosiy omil hisoblanadi. Ular sahnadagi ijroni boyitib, obrazni interaktiv va jonli qiladi, pedagogik va badiiy ta'sirni kuchaytiradi hamda zamonaviy auditoriya bilan samarali aloqani ta'minlaydi. Shu bilan birga, texnologik yondashuvlar aktyorlik mahoratini yangi bosqichga olib chiqib, qo'g'irchoq teatrida nafaqat san'at, balki pedagogik va innovatsion muhitning ajralmas qismiga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati;

1. Jo'rayev S. *Qo'g'irchoq teatrida aktyorlik va sahna nutqi asoslari*. Toshkent: San'atshunoslik, 2016.
2. Kadirova S.M. *Uzbek Puppet Theater: Traditions and Modern Process*. International Journal of Artificial Intelligence, 2021.
3. Design and Assessment of an Interactive Role-Play System for Learning and Sustaining Traditional Glove Puppetry by Digital Technology. *Applied Sciences (MDPI)*, 2023.
4. Ro'ziqulova L.Q. *Zamonaviy qo'g'irchoq teatrlarning rivojlanishida yangi texnologiyalar ta'siri*. Toshkent: KPI, 2020.
5. Islomov F. *Bolalar teatrida pedagogik yondashuvlar*. Toshkent: Ta'lim, 2015.
6. Mirzayeva N. *Qo'g'irchoq teatri va bolalar psixologiyasi*. Toshkent: Psixologiya, 2017.
7. Qodirov S. *Sahna san'ati va estetik tarbiya*. Toshkent: San'atshunoslik, 2014.